

MEER GEGEVENSFRAUDE BINNEN GROTE BEDRIJVEN

TOP-5 GEGEVENSFRAUDE VOORAL BINNEN GROTE BEDRIJVEN

VOORSPELLINGEN VOOR 2015

OVERZICHT VAN ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN BEDRIJFS-CRIMINALITEIT

INZOOMEN OP DE DADER

SPECIFIEKE DADERPROFIELEN GEVEN BIJZONDERE INFORMATIE PRIJS

CYBERCRIMINALITEIT KOMT DICHTERBIJ

SMARTPHONES EN TABLETS DOELWIT VOOR CYBERCRIMINELEN

PARTNER VAKER OP DE HOOGTE

FRAUDEURS BETREKKEN HUN PARTNER BIJ MISSTAPPEN

Fraudesoorten

Grote toename gegevensfraude

Binnen grote bedrijven (van 100 medewerkers of meer) werd afgelopen jaar aanzienlijk meer gefraudeerd. Er vond zowel fraude met geld, met goederen, als met gegevens plaats. Maar één vorm van fraude was het allergrootst: fraude met gegevens. Er vond in alle soorten bedrijven een aanzienlijke toename van gegevensfraude plaats (van 3 procent van het geheel in 2013 naar 11 procent van het totaal aantal fraudegevallen in 2014). Binnen grote bedrijven had zelfs ruim 70 procent van de fraudegevallen met gegevens te maken. Het gaat dan om gevoelige informatie die wordt gelekt. Gegevens

die, eenmaal bekend, voor veel imago-schade en financiële verliezen kunnen zorgen. De vijf meest voorkomende vormen van gegevensfraude hebben we hiernaast op een rijtje gezet.

Top-5 gegevensfraude

1. Medewerker steelt klantgegevens/strategische kennis (voor het opstarten van een concurrerend bedrijf).
2. Externe steelt bedrijfsgevoelige informatie, zoals klantgegevens.
3. Medewerker stuurt valse facturen. (Het gaat dan met name om facturen waarop enkel de rekeningnummers zijn aangepast waardoor de facturen erg lijken op de echte facturen van de organisatie).
4. Medewerker dient onjuiste declaraties in.
5. Medewerker handelt in strijd met het concurrentiebeding.

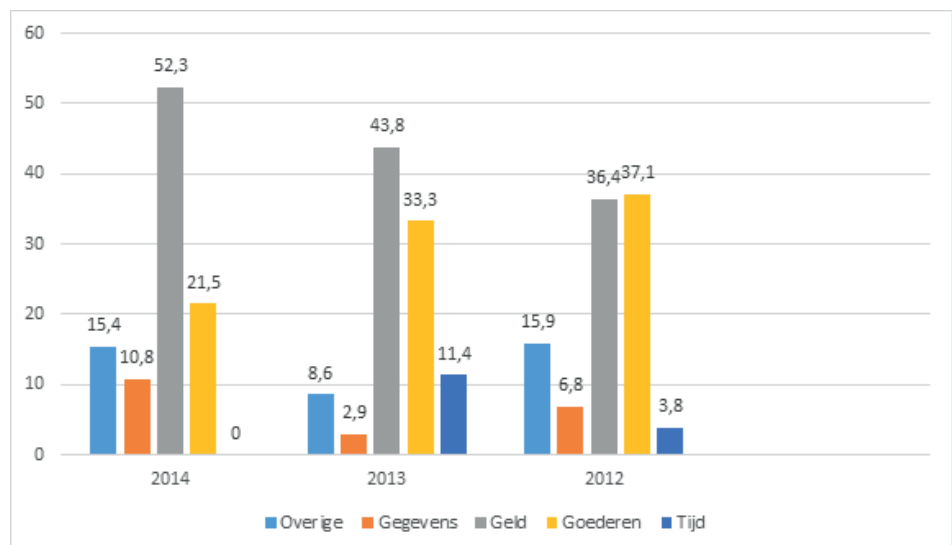
Over de Hoffmann Statistiek

Hoffmann Bedrijfsrecherche BV is met bijna 80 medewerkers het grootste onderzoeks- en adviesbureau van West-Europa. Wij verrichten ongeveer 1500 onderzoeken per jaar. De cijfers in deze Statistiek zijn gebaseerd op 53 jaar ervaring op het gebied van fraude, preventie en ICT-security; meer dan 15 jaar ervaring met publicaties van de Hoffmann Statistiek; en vergelijkbare onderzoeken binnen de sector.

Verdeling fraudesoorten

In 2014 voerde Hoffmann opnieuw meer onderzoeken naar fraude uit. Het ging naast repressieve onderzoeken ook om preventieve onderzoeken en tests.

Veel van die onderzoeken richtten zich op fraude met geld en goederen. Maar er kwam ook fraude met gegevens en tijd voor. De exacte verdeling over de fraude-soorten staat in de grafiek hiernaast. (In de grafieken staat aangegeven hoe vaak een dader met een bepaald object, zoals geld, fraudeerde.) Ook de gegevens voor de jaren 2012 en 2013 zijn ter vergelijking in de figuur opgenomen.

Figuur 1. Overzicht van het aantal fraudegevallen per soort (in percentages), verspreid over de jaren 2012, 2013 en 2014.

Fraudesoorten

Meer slachtoffers in zorginstellingen

Binnen instellingen, waaronder zorginstellingen, werden afgelopen jaar meer slachtoffers van fraude gemaakt. (Er was een stijging van 2,5 procent van het geheel, van 13,5 procent in 2013 naar 16 procent in 2014.) Het ging dan bijvoorbeeld om onterechte declaraties. Ook binnen de groep van de ziekenverzorger ging een aantal mensen afgelopen jaar vaker de fout in. Ze namen geld en goederen van cliënten weg. (Er was een stijging te zien van 2 procent in 2013 naar 15 procent in 2014.) Dat wij niet de enigen zijn die dit constateren mag blijken uit het zogenaamde meldingsregister voor niet-integer zorgpersoneel.¹ Deze 'zwarte lijst' is een register waarin

zorgmedewerkers worden opgenomen die in de fout zijn gegaan. Aan de hand van deze lijst kunnen

(nieuwe) werkgevers hun medewerkers beter screenen.

Meer fraude binnen zorginstellingen

Geld versus goederen

Er wordt meer en meer met geld gefraudeerd. Dit is een mogelijke uitloop van de economische crisis. Het herstel van de economie is ingezet, maar geld blijft fraudeurs lokken. Over de reden kunnen we het volgende zeggen: steeds meer daders hadden een financiële reden. We zagen dat deze reden toenam van 26 procent in 2013 naar 58 procent van het totaal in 2014. Met

name vrouwen gaven financiële sores aan als reden voor hun misstap (50 procent in 2014 ten opzichte van 47 procent in 2013).

Vrouwen pleegden het afgelopen jaar vaker fraude met geld. (We zagen een toename van 78 procent in 2013 naar 83 procent in 2014 als het om met geld frauderende dames gaat). Mannen fraudeerden het

afgelopen jaar ook met geld (we zagen een toename van 32 procent in 2013 naar 40 procent in 2014). Met goederen pleegden vrouwen het afgelopen jaar nooit fraude. Mannen deden dat wel, maar minder dan het jaar ervoor. (We zagen een afname van 42 procent in 2013 naar 30 procent in 2014.)

Minder fraude binnen (semi)overheden

Waar we in voorgaande jaren nog een duidelijke toename zagen van de fraude binnen (semi)overheidsinstellingen, zien we in 2014 een duidelijke afname van 5 procent van het geheel (van 16 procent van het geheel in 2013 naar 11 procent in 2014). Mogelijk heeft alle aandacht

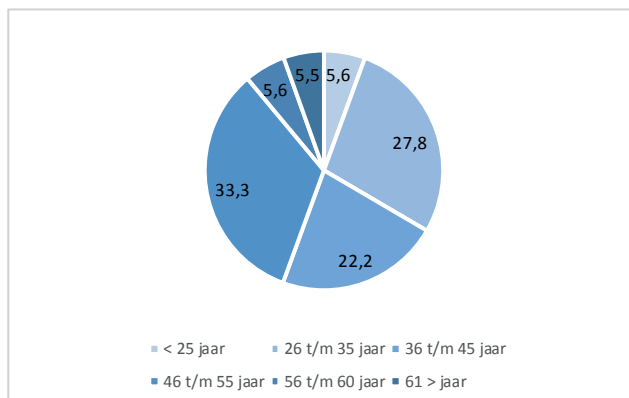
voor fraude binnen de overheid, het creëren van een beter risicobewustzijn en het aanscherpen van de maatregelen z'n uitwerking op het aantal fraudegevallen gehad. Als we het aantal fraudegevallen binnen (semi)overheden in een groter geheel plaatsen, dan is er nog altijd

sprake van ten minste een verdubbeling van het aantal fraudegevallen. (Een stijging van 5 naar 11 procent van het geheel in de afgelopen 8 jaar.) Er is dus reden genoeg om de maatregelen up-to-date te houden en te blijven werken aan het risicobewustzijn van medewerkers.

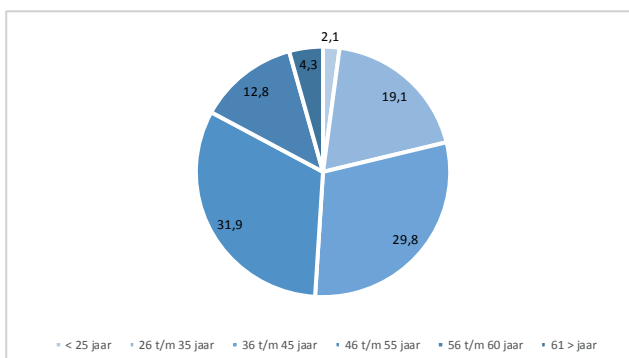
Daderprofiel

Mannen versus vrouwen

Steeds meer vrouwen zetten een misstap op de werkvloer. Het aantal nam van 2007 tot en met 2013 toe van 11 naar 27 procent van het geheel. Een stabilisatie volgde in 2014: 28 procent van de fraudeurs is nu vrouw. De teruggelopen groei zien we ook in het aantal vrouwen dat zich afgelopen jaar op de arbeidsmarkt begaf². De verhouding tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke fraudeurs (een kwart om driekwart) is ongeveer gelijk met de verdeling van het aantal werkende heren en dames.

Figuur 2. De leeftijdsverdeling binnen de groep vrouwelijke daders in percentages.

Figuur 3. De leeftijdsverdeling binnen de groep mannelijke daders in percentages.

In de figuren 2 en 3 is de leeftijdsverdeling binnen de groep mannelijke fraudeurs en die binnen de groep vrouwelijke fraudeurs te zien. Opvallend is dat oudere fraudeurs vaker voorkomen in de groep mannelijke fraudeurs (17,1 procent is 55 jaar of ouder) dan in de groep vrouwelijke fraudeurs (11,2 procent is 55 jaar of ouder).

Partner vaker betrokken bij fraude

Fraudeurs stellen hun partner vaker op de hoogte van hun daden. In 2014 was een stijging van 12 procent van het geheel ten opzichte van het jaar ervoor te zien. Vooral bij vrouwelijke daders is de partner vaker op de hoogte: in 22 procent van de gevallen. Bij mannen is

slechts in 6 procent van de gevallen de partner op de hoogte. Het lijkt erop dat mannen ervoor kiezen om hun misstappen, zoals verslaving, extreme uitgaven en diefstal, te verzwijgen. Vrouwen daarentegen hebben meer behoefte hebben om over hun misstap-

pen te praten of advies in te winnen bij hun partner.

Wie is die fraudeur?

In een poging om de verscheidenheid aan daders in beeld te brengen, hebben we op basis van leeftijdscategorieën vier daderprofielen gemaakt. (Overeenkomstig de werkelijke verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke daders: drie om één.) Hierin komen de kenmerken van verschillende fraudeurs naar voren komen: een dader tot en met 35 jaar, een dader tussen de 35 en 60 jaar, een dader

van 61 jaar en ouder en een vrouwelijke dader uit leeftijdsgroep 46 tot en met 55 jaar. Maak kennis met Mark, Ronald, Rob en Karin.

Daderprofiel

Mark (33 jaar)

- Hij fraudeert met geld. (In 44,4 procent van de gevallen binnen deze leeftijdscategorie was er geld in het spel.)
- Mark stelde zijn partner niet op de hoogte van de diefstal van de gegevens. (In alle gevallen was de partner van de man niet op de hoogte.)
- Hij heeft met name financiële redenen om te frauderen. (In 56

procent van de gevallen had de dader uit deze leeftijdscategorie een financiële reden.)

- Hij heeft de middelbare school voltooid. (In 50 procent van de gevallen.)
- Hij is 9 jaar in dienst bij zijn werkgever. (In 15 procent van de gevallen was de man 6 tot 10 jaar in dienst bij zijn werkgever.)

- Hij fraudeert met name met gegevens. (In 66,7 procent van de gevallen is het een man van een vergelijkbare leeftijd die met gegevens fraudeert.)
- Ronald kreeg financiële problemen en heeft voor zijn fraude dan ook een financiële reden. (In 34 procent van de gevallen dat er een financiële reden in het spel was, betrof het een dader uit deze leeftijdscategorie.)

Ronald (56 jaar)

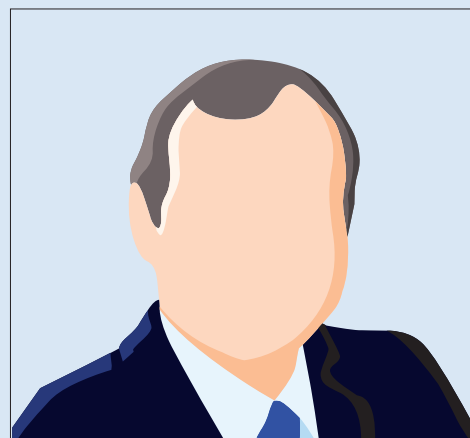
- Hij is al meer dan 16 jaar in dienst bij de organisatie die hij benadeelt. (In 28 procent van de gevallen behoorde een werknemer die 11 tot 20 jaar in dienst was bij zijn werkgever tot deze leeftijdscategorie.)
- Hij heeft een hogere opleiding. (In 67 procent van de gevallen.)
- Hij betreft zijn partner bij de fraude. (In 37 procent van de gevallen was de partner op de hoogte.)

Rob (62 jaar)

- Hij heeft een financiële reden voor zijn fraude. (In 50 procent van de gevallen.) Of deed het omdat het makkelijk ging. (In de andere 50 procent van de gevallen.)
- Rob fraudeert met goederen. (In 100 procent van de gevallen.)
- Hij is 19 jaar in dienst bij zijn werkgever. (In de helft van de gevallen was een werknemer uit

deze leeftijdscategorie 11 tot 20 jaar in dienst.)

- Hij heeft een academische opleiding. (In vijftig procent van de gevallen.)
- Rob stelt zijn vrouw niet op de hoogte van de fraude. (Slechts in twee procent van de gevallen stelde de man zijn partner op de hoogte.)

- Zij fraudeert met name met geld. (In 83,3 procent van de gevallen frauderen vrouwen met geld.)
- Karin heeft een financiële reden om te frauderen. (50 procent van de vrouwen heeft dat.)
- Ze is 15 jaar in dienst bij haar werkgever. (In 33 procent van de

Karin (49 jaar)

gevallen was een vrouwelijke dader 11 tot 20 jaar in dienst.)

- Karin betreft haar partner bij de fraude. (In 22 procent van de gevallen had een vrouw haar partner op de hoogte gebracht van haar daden.)

Daderprofiel

Gelegenheid maakt de dief

Er is nog een verschil tussen mannen en vrouwen: waar mannen in 17 procent van de gevallen aangaven dat ze fraudeerden omdat het makkelijk ging, gaf geen enkele vrouw aan de fraude om deze reden gepleegd te hebben. De heren maakten simpelweg gebruik van de gelegenheid. Hadden vrouwen dan altijd een 'echte' reden voor het wegnemen van geld, goederen of gegevens? Dat lijkt ons niet. Uiteindelijk is de factor 'gelegenheid' essentieel voor het kunnen plegen van fraude. Het is belangrijk om met goede maatregelen en controle de gelegenheid voor het plegen van fraude te beperken. Daarnaast heeft de mens, in de rol van collega of leidinggevende, een belangrijke signalerende en corrigerende functie. Medewerkers die alert zijn op afwijkend gedrag van een collega en daarop

inspelen, kunnen daarmee financiële schade en persoonlijk leed voorkomen.

'Het ging gemakkelijk' is een veel voorkomende reden voor fraude

Fraudeur is hoogopgeleid

Steeds vaker zijn het juist de niet laagopgeleide mensen die het verkeerde pad kiezen. Het aantal hoog opgeleiden steeg met 50 procent (van 8 procent van het geheel in 2013 naar 12 procent in 2014), terwijl het aantal laag opgeleide fraudeurs halveerde (van 18 procent naar 9 procent van het geheel). Of het nu gaat om diefstal,

gegevensfraude of andere misstappen: het waren in de afgelopen jaren vaker hoogopgeleide medewerkers die zichzelf verrijkten ten koste van hun werkgever. Komt dit doordat er meer hoogopgeleiden op voor hen lagere functies de organisatie instroomden? Mogelijk wel. Uitzendorganisatie Yacht geeft in een analyse van trends en

ontwikkelingen aan dat er in het derde kwartaal van 2014 16 procent meer hoger opgeleiden voor vacatures werden gevraagd.³ De werkgevers wierven ook vaker hoger opgeleiden voor de minder zware functies. Wij zien hier dus een mogelijk verband.

Voorspellingen

Nog meer grote cybercrime-incidenten

Cybercriminaliteit zorgde ook het afgelopen jaar weer voor grote problemen. Bijvoorbeeld in de bankenwereld. Met grootschalige DDOS-aanvallen raakten websites van grote banken onbereikbaar. Maar dit soort aanvallen werd ook gebruikt om kleinere organisaties te 'gijzelen'. Websites werden met een data-aanval lamgelegd, waarna de organisaties onder druk werden gezet om gegevens af te staan, geld over te maken of iets anders te doen waar de cybercrimineel belang bij had.

Smartphones en tablets vaker doelwit

We zagen in 2014 ook een nieuwe trend: cybercriminelen richtten hun pijlen steeds vaker op smartphones en tablets. Deze devices worden steeds belangrijker binnen organisaties. Vooral via apps en spelletjes zorgen cybercriminelen ervoor dat er malware op de apparaten wordt geïnstalleerd. Via deze malware verschaffen zij zichzelf toegang tot informatie op het apparaat. Ze

kunnen bijvoorbeeld e-mails lezen en via het bedrijfsnetwerk bij andere vitale informatie komen. Met die informatie kunnen bestuurders onder druk worden gezet. Komt de informatie (direct) op straat te liggen, dan is er een grote kans op imagoschade of financiële verliezen voor de organisatie.

Wifi vaak onveilig

Werknemers zetten het liefst overal waar wifi is hun laptop aan, ook in 'dat leuke koffietentje'. Even de smartphone en laptop verbinden via de gratis wifi en werken maar. We zien dit - op zich logische - gedrag jaarlijks toenemen. Meer flexibel werken betekent nu eenmaal meer gebruik van (openbare) wifi-netwerken. Hierin schuilt echter een groot gevaar. Men realiseert zich nog onvoldoende dat andere gebruikers van dat netwerk eenvoudig kunnen 'inbreken' op de laptop of smartphone. En dat deze gebruikers praktisch alle digitale activiteiten van het slachtoffer kunnen volgen.

In actie komen

Hoewel we een licht positieve verandering zien, staan organisaties in het algemeen onvoldoende stil bij de risico's van cybercriminaliteit. En figuurlijk gesproken worstelen organisaties met de dilemma's van het flexibel werken. Hoeveel ruimte moeten ze geven aan de medewerkers; hoeveel verantwoordelijkheid dragen de medewerkers zelf voor hun smartphones en laptops; hoe kunnen de organisatiebelangen worden beschermd; hoe gaat men om met de strengere eisen voor de bescherming van de persoonsgegevens; en wat zijn de gevolgen van het gebrek aan tools, kennis en ervaring? Het zijn voorbeelden van vragen die we hoorden in gesprekken met organisaties over cybercrime en cyberrisico's. Het is voor iedere organisatie van belang om vast te stellen hoeveel impact een cyberaanval zal hebben.⁴ Maar daarna daadwerkelijk in actie komen is net zo belangrijk!

Aandacht voor terrorisme

In 2014 kwam er vanuit verschillende typen organisaties meer vraag om advies op het gebied van terrorisme en de risico's van radicalisering. Door onder andere de Nederlandse steun in de strijd tegen IS lijken Nederlandse bedrijven meer risico te lopen om doelwit te worden van een terroristische daad. Dit onderwerp zal komend jaar bij veel bedrijven dan ook hoger op de agenda staan.

Terugblik en vooruitblik

In de Statistiek van vorig jaar deden we vier voorspellingen voor 2014. Hoe pakten deze uit?

In 2014 bleek er inderdaad weer meer fraude te zijn gepleegd door de oudere medewerker. (Die grijze muis waar we vorig jaar over schreven.) We kunnen op basis van het afgelopen jaar zelfs een heel duidelijk beeld schetsen van die oudere medewerker, zoals we zien in zijn daderprofiel eerder in deze Statistiek.

En ja, we zagen ook een loyaliteitsdaling. Er kwamen kortere contracten. De onzekerheid over contractverlengingen groeit. En het lijkt erop dat mensen eerder geneigd zijn een misstap te zetten als ze toch weten dat hun contract niet verlengd wordt. Hier zal frustratie ongetwijfeld een rol spelen.

Hoe zit het met het concurrentiebeding? De fraude met gegevens is aanzienlijk toegenomen. Informatie verlaat de organisatie met name via de ICT-infrastructuren. In veel gevallen werd daarbij het concurrentiebeding overtreden. We verwachten dat deze vorm van fraude ook in 2015 zal groeien.

Voorspellingen voor 2014	Uitgekomen?
De dader is vaker een oudere werknemer (grijze muis).	☒
Werknemers die het verkeerde pad op gaan, hebben vaker minder loyaliteit jegens het bedrijf.	☒
Er vindt meer fraude met gegevens plaats	☒
Cybercriminaliteit neemt toe	☒

Tabel 1. Overzicht van voorspellingen voor 2014

Voorspellingen voor 2015
Er zal meer aandacht komen voor preventie van zowel fysieke als virtuele risico's.
De verscheidenheid binnen de groep fraudeurs zal toenemen. Er komen meer jonge daders door door korte contracten, meer uitzendkrachten en minder loyaliteit.
Binnen de zorg zal het aantal incidenten toenemen. Dit komt onder meer door toenemende vergrijzing en onvoldoende onderkenning van de problematiek.
De kans op terroristische daden richting Nederlandse bedrijven zal toenemen. Hierdoor zal terrorisme bij bedrijven hoger op de agenda staan.
Er zullen meer grotere cybercrime-incidenten plaatsvinden.

Tabel 2. Overzicht van voorspellingen voor 2015

* Uitleg percentages

In deze Hoffmann Statistiek wordt het woord 'procent' vaak gebruikt als afkorting van 'procentpunt'. Met 'procentpunt' wordt 'percentage van het geheel (100)' bedoeld.

¹ Volgens Hoffmann Bedrijfsrecherche BV. 'Zwarte lijst voor stelend zorgpersoneel.' Verkregen op 17-2-2015 via <https://www.hoffmannbv.nl/over-ons/blogs/richardfranken/zwarte-lijst-voor-stelend-zorgpersoneel>

² Volgens Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). 'Deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt stabiliseert na jaren van stijging.' Verkregen op 17-2-2015 via <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themes/arbeid-sociale-zekeerheid/publicaties/artikelen/archief/2014/2014-4196-wm.htm>

³ Volgens Yacht. 'Kansen voor hoogopgeleiden buiten de randstad nemen toe.' Verkregen op 17-2-2015 via <http://www.yacht.nl/content/corporate/nieuws/2014/11/20141117-kansen-hoger-opgeleiden-buiten-de-randstad-nemen-toe.xml?cfv=&cfb=&cfk=&cp=1>

⁴ Volgens KPMG. Cybercrime survey rapport 2014. Verkregen op 17-2-2015 via https://www.kpmg.com/IN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/KPMG_Cyber_Crime_survey_report_2014.pdf

